

**PANEVĖŽIO MIESTO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS**

Savivaldybės biudžetinė įstaiga, Respublikos 68, LT – 35158 Panevėžys, tel.(8 45) 461406,
el. p. info@panevezysvsb.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 301738112

**PREVENCINIŲ PROGRAMŲ VYKDYMAS PANEVĖŽIO MIESTE
2016 M.**

Parengė Indrė Čaikienė visuomenės sveikatos stebėsenos specialistė

Panevėžys

2017 m.

PREVENCIJOS PROGRAMŲ VYKDYMAS

Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis vykdomos prevencijos programos – tai galimybė nurodyto amžiaus asmenims, kurie jaučiasi sveiki, nemokamai profilaktiškai pasitikrinti, ar neserga tam tikromis ligomis. Galimybė pasitikrinti sudaroma kas keleri metai (1–3 m.), priklausomai nuo kiekvienoje programoje nustatyto laikotarpio.

Šiuo metu Lietuvoje iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų finansuojamos šios prevencijos programos:

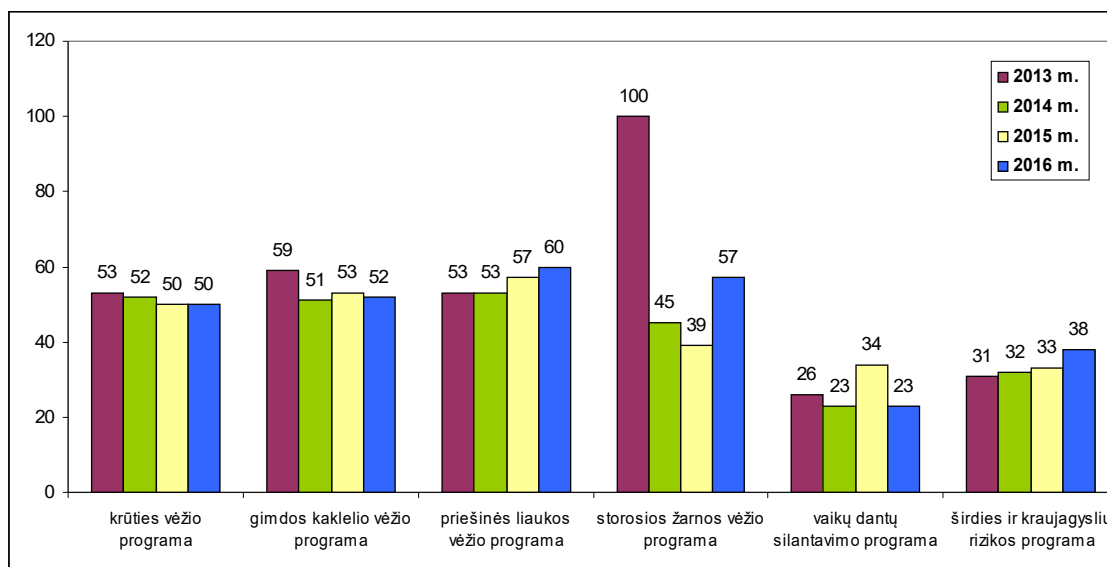
<i>Prevencinė programa</i>	<i>Vykdymo pradžia</i>	<i>Programa skirta</i>	<i>Programos priemonės</i>
Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, finansavimo programa	2004 m. liepos mėn.	Moterims nuo 25 iki 60 metų	Kartą per 3 metus atliekamas citologinio tepinėlio tyrimas. Gavus jo rezultatus gali būti atliekama biopsija, leidžianti objektyviai patvirtinti arba paneigti ligos diagnozę.
Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa	2005 m. spalio mėn.	Moterims nuo 50 iki 69 metų imtinai	Kartą per 2 metus atliekamas mamografinis tyrimas. Gavus šeimos gydytojo siuntimą atlikti mamografinį tyrimą, galima iš anksto užsiregistruoti (atvykus arba telefonu) mamografijos įrenginį turinčioje sveikatos priežiūros įstaigoje, atlieksiančioje tyrimą. Tyrimo rezultatus praneša šeimos gydytojas, gavęs juos iš mamogramas vertinančios įstaigos.
Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	2009 m. liepos mėn.	50–74 metų amžiaus asmenims	Kartą per 2 metus pacientui atliekamas slaptos kraujavimo testas. Jei testo atsakymas neigiamas – pacientas sveikas, jei atsakymas teigiamas – šeimos gydytojas išduos siuntimą pas gydytoją specialistą. Kolonoskopija ir, prireikus, biopsija yra būdai objektyviai patvirtinti storosios žarnos vėžio diagnozę.
Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	2006 m. sausio mėn.	Vyrams nuo 50 iki 75 metų ir vyrams nuo 45 metų, jei jų tėvai ar broliai sirgo priešinės liaukos vėžiu	Kartą per 2 metus atliekamas kraujo tyrimas, parodantis prostatos specifinio antigeno (PSA) koncentraciją kraujyje. Jei PSA kiekis viršija normą, šeimos gydytojas išduoda siuntimą konsultuotis pas urologą, o šis prireikus atlieka tam tikrą tyrimą – priešinės liaukos biopsiją.
Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa	2005 m. gruodžio mėn.	Vyrams nuo 40 iki 55 metų ir moterims nuo 50 iki 65 metų	Kartą per 1 metus šeimos gydytojas nustato rizikos veiksnius ir, jei reikia, sudaro individualų širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos planą. Jei gydytojas nustato, kad širdies ir kraujagyslių ligų tikimybė yra didelė, jis siunčia pacientą į specializuotus centrus išsamiau ištirti, o prireikus – skiriamas gydymas. Svarbu žinoti, kad vieną kartą per

			metus nemokamai gali būti nustatoma gliukozės, cholesterolio, trigliceridų koncentracija kraujyje, atliekama elektrokardiograma ir kiti tyrimai, parodantys, ar žmogus priskirtinas didelės rizikos grupei.
Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis finansavimo programa	2005 m. spalio mėn.	Vaikams nuo 6 m. iki 14 metų	Vaikų krūminius dantis silantais gali padengti gydytojai odontologai arba burnos higienistai, dirbantys gydymo įstaigose, sudariusiose sutartis su teritorinėmis ligonių kasomis dėl šių paslaugų finansavimo.

Panevėžio mieste 2016 m. prevencijos programų paslaugas teikė 18 asmens sveikatos priežiūros įstaigų.

2016 metais panevėžiečiai, galintys dalyvauti iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto finansuojamose prevencijos programose buvo aktyvūs. 2016 m. aktyviausiai buvo vykdoma priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa, asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programa ir storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa.

Prevencinių programų vykdymas Panevėžyje 2013–2016 metais procentais

(Šaltinis – Panevėžio teritorinė ligonių kasa)

Gimdos kaklelio vėžio prevencijos programa

Kasmet Lietuvoje gimdos kaklelio vėžiu suserga apie 500 moterų, miršta apie 300 moterų. Dėl to Lietuvoje jau aštuntus metus įgyvendinama iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF) biudžeto finansuojama gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programa. Nors sergamumo bei mirčių nuo gimdos kaklelio vėžio rodikliai Lietuvoje vis dar tebėra vieni didžiausių Europoje, pradėjus šią prevencinę programą mūsų šalyje vis dažniau diagnozuojamas neinvazinis (neišplitęs) vėžys, taip pat dažniau nustatomas I stadijos ir rečiau – II–IV stadijų vėžys. Per visus programos įgyvendinimo metus 25–60 metų amžiaus moterims Lietuvoje buvo nustatyta per 300 gimdos kaklelio vėžio atvejų ir per 8 tūkst. ikivėžinių pakitimų bei neinvazinio vėžio atvejų.

Pagal programą atliekami tyrimai – kartą per trejus metus. Tepinėlis šiam tyrimui paimamas

greitai ir visiškai neskausmingai. Pagal tam tikrus citologinio tepinėlio tyrimo rezultatus gali būti nemokamai atliekama biopsija, leidžianti objektyviai patvirtinti arba paneigti ligos diagnozę. Panevėžio teritorinės ligonių kasos duomenimis, Panevėžio mieste nuo 2015 metų iki 2016 metų sumažėjo informavimo apie gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencines priemones paslaugų nuo 69 iki 67 proc. Citologinio tepinėlio ėmimo paslauga pasinaudojo 52 proc. moterų, t. y. 1 proc. mažiau nei 2015 metais.

Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių vykdymo Panevėžyje 2009 – 2016 m. ataskaita

1 lentelė

	Paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų moterų (25–60 m.) skaičius	Planuojama patikrinti per ataskaitinį laikotarpį	Informavimo paslauga		Citologinio tepinėlio ėmimo paslauga	
			vnt.	įvykdyta procentais	vnt.	įvykdyta procentais
2009 m.	-	8664	5819	67 proc.	4924	57 proc.
2010 m.	32417	8628	6067	70 proc.	4207	49 proc.
2011 m.	32417	8640	7057	82 proc.	5358	62 proc.
2012 m.	26004	7824	6860	88 proc.	5433	69 proc.
2013 m.	28890	7704	5529	72 proc.	4509	59 proc.
2014 m.	28880	9627	6359	66 proc.	4954	51 proc.
2015 m.	28658	9552	6618	69 proc.	5123	53 proc.
2016 m.	26459	8735	5915	67 proc.	4558	52 proc.

(Šaltinis – Panevėžio teritorinė ligonių kasa)

Krūties vėžio prevencijos programa

Išsivysčiusiose šalyse krūties vėžys yra dažniausia moterų onkologinė liga, kuri taip pat yra geriausiai iširta ir labiausiai pasiduodanti gydymui. Pastaraisiais metais krūties vėžio atvejų skaičius itin auga tarp 45–49 metų amžiaus moterų. Reguliariai tikrinant krūtis vėžį galima nustatyti jau ankstyvosios stadijos. Kuo anksčiau nustatoma liga, tuo didesnė galimybė pasveikti. Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, pacienčių gyvenimo trukmė priklauso nuo to, kada nustatoma diagnozė. Statistika rodo, kad 5 metus išgyvena 80–90 % moterų, kurioms nustatyta I krūties vėžio stadija, 60–70 % sergančiųjų II stadijos vėžiu, 40–50 % sergančiųjų III stadijos vėžiu ir 10–15 % moterų, kurioms nustatyta IV krūties vėžio stadija. Pradėjus plačiau taikyti atrankinę mamografinės patikros programą, Lietuvoje tikimasi išaiškinti daugiau ankstyvojo I stadijos krūties vėžio atvejų, kas turėtų lemti mirtingumo nuo krūties vėžio mažėjimą.

Pagal programą atliekamas tyrimas – kartą per dvejus metus. Gavusi šeimos gydytojo siuntimą atlikti mamografinį tyrimą, leidžiantį tiksliai diagnozuoti vėžį ar ikivėžinius pakitimus, moteris gali iš anksto užsiregistruoti (galima ir telefonu) mamografijos įrenginį turinčioje gydymo įstaigoje. Šeimos gydytojas pataria, kurią gydymo įstaigą pasirinkti. Tyrimo rezultatus galima sužinoti iš savo šeimos gydytojo. Mamografija – paprastas ir saugus rentgeno tyrimas, trunkantis kelias minutes ir nesukeliantis jokių nemalonių pojūčių. Prietaiso skleidžiama spindulių dozė labai maža ir nepavojinga sveikatai.

Panevėžio mieste 2016 m. neintensyviai vykdomos patikros dėl krūties vėžio prevencijos. Pastaraisiais metais jos mažai kito, informavimo paslaugų atlikta 50 proc.

Atrankinės mamografijos patikros dėl krūties vėžio programos vykdymo Panevėžyje 2009 – 2016 m. ataskaita

2 lentelė

	Paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų moterų (50–69 m.) skaičius	Planuojama patikrinti per ataskaitinį laikotarpį	Informavimo paslauga	
			vnt.	įvykdyta procentais
2009 m.	-	7690	2930	38 proc.

2010 m.	15800	7884	3277	42 proc.
2011 m.	16074	8040	4587	57 proc.
2012 m.	15879	7956	4229	53 proc.
2013 m.	16106	8412	4444	53 proc.
2014 m.	17029	8518	4436	52 proc.
2015 m.	17217	8614	4374	50 proc.
2016 m.	17091	8550	4323	50 proc.

(Šaltinis – Panevėžio teritorinė ligonių kasa)

Priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvosios diagnostikos programa

Šiuo metu Lietuvoje priešinės liaukos (prostatos) vėžys yra dažniausia vyrų onkologinė liga. Per metus Lietuvoje nustatoma beveik 1000 naujų atvejų, sergamumas šia liga auga. Pasaulyje priešinės liaukos vėžiu kasmet suserga 700 000 vyrų, iš jų 250 000 miršta. Priešinės liaukos vėžys paprastai diagnozuojamas vyrams, sulaukusiems 50 metų ir vyresniems, todėl Lietuvoje nuo 2006 m. vykdoma priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa, kurioje nemokamai gali dalyvauti vyrai nuo 50 iki 69 metų (imtinai). 45 metų vyrai tikrinami tuomet, kai jų tėvai ar broliai sirgo priešinės liaukos vėžiu.

Pagal programą atliekami tyrimai – kartą per dvejus metus. Jei nustatytas PSA kiekis viršija normą, šeimos gydytojas išduoda siuntimą konsultuotis pas urologą, o šis prirėkęs atlieka tam tikrą tyrimą – priešinės liaukos biopsiją. Padidėjęs PSA kiekis leidžia tik iš anksto nuspėti priešinės liaukos vėžį, o jos biopsija yra vienintelis būdas objektyviai patvirtinti arba paneigti šios ligos diagnozę.

Panevėžio mieste priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje informavimo paslaugų lygis nuo 2015 iki 2016 metų padidėjo nuo 57 iki 60 proc. Tai viena iš aktyviausiai vykdomų programų 2016 metais.

VšĮ Panevėžio ligoninėje 2016 metais urologo konsultacijų suteikta 333 vyrams, t. y. 42 vyrų mažiau nei 2015 metais.

Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programos vykdymo Panevėžyje 2009–2016 m. ataskaita

3 lentelė

	Paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų vyrų (50–75 m.) skaičius	Planuojama patikrinti per ataskaitinį laikotarpį	Informavimo paslauga	
			vnt.	įvykdyta procentais
2009 m.	-	13488	3583	27 proc.
2010 m.	13812	7092	3104	44 proc.
2011 m.	14175	7080	4397	62 proc.
2012 m.	14032	6996	3326	48 proc.
2013 m.	14206	8256	4364	53 proc.
2014 m.	14574	7291	3911	53 proc.
2015 m.	14773	7392	4215	57 proc.
2016 m.	14460	7072	4296	60 proc.

(Šaltinis – Panevėžio teritorinė ligonių kasa)

Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programa

Europos kardiologų draugijos duomenimis, beveik pusę visų mirčių Europoje sukelia širdies ir kraujagyslių ligos. Jos yra pagrindinė mirties priežastis tarp vyrų, vyresnių kaip 45 m. ir moterų, vyresnių kaip 65 m. amžiaus. Širdies ir kraujagyslių ligos iš Europos Sąjungos biudžeto pasiglemžia beveik 170 milijardų eurų per metus. Lietuvoje kasmet miokardo infarktu suserga daugiau kaip pusė tūkstančio gyventojų. Šis skaičius didėja. Yra paskaičiuota, kad Lietuvoje didelę riziką sirgti širdies ir kraujagyslių ligomis turinčių asmenų 2011 m. pradžioje buvo apie 700 tūkst. Deja, tik dalis jų iširta. Siekiant pristabdyti šių ligų plitimą nuo 2006 m. įgyvendinama Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programa.

kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa. Joje gali dalyvauti 40–55 metų vyrai ir 50–65 metų moterys – ta kategorija asmenų, kuriems yra didelė rizika susirgti. Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijose pabrėžiama, kad būtent šiems asmenims skirta prevencija yra pati efektyviausia.

Pagal programą atliekami tyrimai – kartą per metus. Patikros metu šeimos gydytojas išsiaiškina rizikos veiksnius, dėl kurių galima susirgti širdies ir kraujagyslių ligomis, sudaro individualų šių ligų prevencijos planą, nustato gliukozės ir cholesterolio kiekį kraujyje, atlieka elektrokardiogramą. Jei po pirminių tyrimų paaiškėja, kad tiriamasis priskirtinas didelės rizikos grupei, jis siunčiamas tirti į specializuotus širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos padalinius (Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikas, Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikas ir kitas įstaigas).

Panevėžio mieste nuo 2015 iki 2016 metų padidėjo 5 proc. informavimo apie asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programą paslaugų. Tai irgi viena iš aktyviausiai vykdomų programų 2016 metais Panevėžio mieste.

Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių programos vykdymo Panevėžyje 2009 – 2016 m. ataskaita

4 lentelė

	Paslaugą teikiančioje įstaigoje įregistruotų vyrų (40–55 m.) ir moterų (50–65 m.) skaičius	Planuojama patikrinti per ataskaitinį laikotarpį	Informavimo paslauga	
			vnt.	įvykdyta procentais
2009 m.	-	25320	2518	10 proc.
2010 m.	25789	25788	4308	17 proc.
2011 m.	26314	26340	6508	25 proc.
2012 m.	25131	25164	8621	34 proc.
2013 m.	25329	25320	7841	31 proc.
2014 m.	25588	25588	8393	32 proc.
2015 m.	25463	25463	8556	33 proc.
2016 m.	23829	23829	9185	38 proc.

(Šaltinis – Panevėžio teritorinė ligonių kasa)

Krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programa

2016 metais Panevėžio mieste krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis paslaugų suteikta 1459 vaikams, t. y. 11 proc. mažiau nei 2015 metais.

Vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programos vykdymo Panevėžyje 2010–2016 m. ataskaita

5 lentelė

	Asmens sveikatos priežiūros įstaigų aptarnaujamų vaikų (nuo 6 iki 14 metų) skaičius	Krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis suteiktų paslaugų skaičius vnt. ir proc.
2010 m.	7027	1753 / 25 proc.
2011 m.	6716	2098 / 31 proc.
2012 m.	6118	2163 / 35 proc.
2013 m.	7894	2052 / 26 proc.
2014 m.	7694	1827 / 23 proc.
2015 m.	5738	1964 / 34 proc.
2016 m.	6085	1459/23 proc.

(Šaltinis – Panevėžio teritorinė ligonių kasa)

Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa

Nuo 2013 m. liepos 1 d. Panevėžio apskrityje pradėta vykdyti storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa – Panevėžio, Rokiškio, Pasvalio, Biržų ir Kupiškio gydymo įstaigos visiškai pasirengusios priimti 50–74 metų amžiaus asmenis ir išaiškinti, ar jie neserga storosios žarnos vėžiu. Programa labai svarbi, nes Lietuvoje kasmet diagnozuojama apie 1500 naujų storosios žarnos vėžio atvejų. Beveik 1000 žmonių nuo šios ligos miršta. Lietuvoje, kaip ir kitose Europos šalyse, šis piktybinis navikas užima antrą vietą tarp moterų ir trečią vietą tarp vyrų piktybinių ligų. Per pastaruosius trisdešimt metų storosios žarnos vėžio atvejų Lietuvoje padaugėjo beveik du kartus. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa skirta asmenims nuo 50 iki 75 metų amžiaus. Kartą per dvejus metus atliekamas nesudėtingas imunocheminis testas. Jei gaunamas neigiamas testo atsakymas, vadinasi, pacientas yra sveikas ir pakartotinai turės pasitikrinti po dvejų metų, jei atsakymas teigiamas, šeimos gydytojas išduos siuntimą pas gydytoją specialistą sudėtingesniai tyrimui – kolonoskopijai – atlikti. Prireikęs kolonoskopijos metu gali būti atliekama ir biopsija. Panevėžio mieste nuo 2015 iki 2016 metų padidėjo 18 proc. informavimo paslaugų storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje.

Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programos vykdymo 2013 - 2016 m. ataskaita

6 lentelė

	<i>Paslaugų teikiančioje įstaigoje įregistruotų vyrų (50–74 m.) skaičius</i>	<i>Planuojama patikrinti per ataskaitinį laikotarpį</i>	<i>Informavimo paslauga</i>	
			<i>vnt.</i>	<i>įvykdyta procentais</i>
<i>2013 m.</i>	34844	8712	9709	100 proc.
<i>2014 m.</i>	35127	17569	7972	45 proc.
<i>2015 m.</i>	35504	17757	7051	39 proc.
<i>2016 m.</i>	35008	17508	10140	57 proc.

(Šaltinis – Panevėžio teritorinė ligonių kasa)

